

UWARUNKOWANIA POLITYCZNO-OBRONNE POLSKI W KONTEKŚCIE UCZESTNICTWA WOJSKA POLSKIEGO W MISJACH ZAGRANICZNYCH

Jacek Mucha

Wojskowa Akademia Techniczna

Streszczenie. Artykuł przedstawia podstawowe uwarunkowania bezpieczeństwa państwa oraz założenia wynikające z pragmatyki obronnej i udziału polskiego wojska w poszczególnych kontyngentach i misjach zagranicznych. Ukazując różne rodzaje i znaczenie poszczególnych misji zagranicznych, przedstawiono ich uwarunkowania prawne oraz oceniono koszty i korzyści, jakie z tego płyną. Takie założenie badawcze jest istotne w aspekcie prowadzonych działań mających wpływ na funkcjonowanie złożonego systemu bezpieczeństwa państwa. Jednym z takich czynników jest również możliwość poprawy poziomu wykształcenia żołnierzy w warunkach wojennych, szkoleniowych i stabilizacyjnych, wysoko oceniana przez współdziałające państwa NATO. Tak prowadzona polityka bezpieczeństwa państwa sprzyja rozwijaniu długofalowych korzyści gospodarczych oraz zacieśnianiu międzynarodowe więzy w kluczowych sprawach dotyczących interesów narodowych na płaszczyźnie militarnej i gospodarczej.

Podstawowe uwarunkowania bezpieczeństwa państwa są niezmiennie związane z ochroną suwerenności i niezawisłości Rzeczypospolitej, utrzymaniem nienaruszalności granic i integralności terytorialnej kraju. Polityka państwa służy zapewnieniu bezpieczeństwa obywateli Polski, praw człowieka i podstawowych wolności oraz demokratycznego porządku w kraju, stworzeniu niezakłóconych warunków do cywilizacyjnego i gospodarczego rozwoju Polski oraz wzrostu dobrobytu jej obywateli, ochronie dziedzictwa narodowego i tożsamości narodowej, realizacji zobowiązań sojuszniczych, a także obronie i promowaniu interesów państwa polskiego.

Definiując pojęcie bezpieczeństwa, określamy stan uzyskany w rezultacie odpowiednio zorganizowanej obrony i ochrony przed wszelkimi zagrożeniami militarnymi i niemilitarnymi, zewnętrznymi i wewnętrznymi, przy użyciu sił i środków pochodzących z różnych dziedzin działalności państwa. Bezpieczeństwo narodowe to także najważniejsza wartość, potrzeba narodowa i priorytetowy cel działalności państwa, jednostek i grup społecznych, a jednocześnie proces obejmujący różnorodne środki, gwarantujące trwałość, wolny od zakłóceń byt i rozwój narodowy (państwa), w tym obronę państwa jako instytucji politycznej oraz ochronę jednostek i całego społeczeństwa, ich dóbr i środowiska naturalnego przed zagrożeniami, które w znaczący sposób ograniczają jego funkcjonowanie lub godzą w dobra podlegające szczególnej ochronie¹.

¹ Por. W. Kitler, *Bezpieczeństwo Narodowe RP*, (w:) „Studia Bezpieczeństwa Narodowego”, Z. Trejnis (red.), Warszawa 2011, s. 22-31.

Bezpieczeństwo to szczególna potrzeba, której zaspokojenie określa warunki funkcjonowania i rozwoju państwa. W związku z tym od dawna stanowi ono przedmiot zainteresowań badawczych, to także obszar, w obrębie którego nieustannie poszukuje się rozwiązań praktycznych w celu osiągnięcia jego optymalnego poziomu dla wielu podmiotów, grup państw, pojedynczych państw, grup społecznych i jednostek².

Rozpatrując pojęcie bezpieczeństwa, zauważamy, iż jest to egzystencjalna potrzeba o wieloaspektowym charakterze. Ogólnie można powiedzieć, że bezpieczeństwo to stan spokoju, pewności związany nie tylko z zachowaniem korzystnego dla danego podmiotu status quo, lecz także z pozytywną wizją jego przyszłego rozwoju³.

Jeżeli chodzi o bezpieczeństwo państwa, można syntetycznie określić, że jest to zdolność państwa do ochrony jego wewnętrznych wartości przed zewnętrznymi i wewnętrznymi zagrożeniami. Warto zwrócić uwagę, że w ramach teorii bezpieczeństwa ustalono i upowszechniono ogólnie dziś akceptowaną listę podstawowych wartości, których zachowanie tworzy osnowę bezpieczeństwa państwa. W jej obrębie mieści się: przetrwanie (państwa, narodu, zachowanie egzystencji biologicznej), integralność terytorialna, niezależność polityczna, jakość życia⁴.

Niemniej jednak można uznać, że do najważniejszych kategorii tworzących podstawy skutecznego działania na rzecz zapewnienia właściwego bezpieczeństwa wewnętrznego państwa należy zapewnienie:

- bezpieczeństwa ustrojowego,
- pokoju społecznego,
- bezpieczeństwa personalnego,
- bezpieczeństwa publicznego,
- porządku publicznego⁵.

W definicji bezpieczeństwa państwa mówimy o wielu czynnikach mających na nie wpływ. Podstawą prawidłowego funkcjonowania państwa jest zapewnienie stabilności i harmonijnego działania struktur państwa, na które składają się struktury władzy oraz procedury decyzyjne w ich ramach. Spoglądając na istniejące rozwiązania, zauważamy, że wyspecjalizowany element systemu bezpieczeństwa państwa oparty jest na systemie militarnym. Struktura organizacyjna tego systemu oparta jest na Siłach Zbrojnych RP. System militarny działa między innymi na rzecz zapewnienia niepodległości i nienaruszalności terytorialnej, ochrony ludności oraz zagwarantowania warunków przetrwania w sytuacji zagrożeń bezpieczeństwa lub w czasie wojny. Zapewnia również możliwość aktywnego uczestnictwa Polski w realizacji zobowiązań sojuszniczych i międzynarodowych, w tym przez udział wydzielonych

² Por. W. Fehler, *Bezpieczeństwo wewnętrzne w zintegrowanym systemie bezpieczeństwa państwa*, (w:) „*Studia Bezpieczeństwa Narodowego*”, op. cit, s. 305.

³ Por. *ibidem*, s. 307

⁴ Por. *ibidem*, s. 308.

⁵ Por. *ibidem*, s. 311.

komponentów Sił Zbrojnych RP w wielonarodowych operacjach połączonych na terytorium narodowym i poza obszarem kraju. Jest ściśle sprzężony z systemem bezpieczeństwa Sojuszu Północnoatlantyckiego, Unii Europejskiej i Organizacji Narodów Zjednoczonych⁶.

W związku z powyższym zauważamy, że skuteczna realizacja celów polityki bezpieczeństwa wymaga utrzymywania i rozwoju przez Rzeczypospolitą Polską systemu bezpieczeństwa narodowego, zintegrowanego z sojuszniczym systemem bezpieczeństwa poprzez wspólne procedury działania w sytuacjach kryzysowych i w czasie wojny oraz udział w sojuszniczym planowaniu obronnym. System bezpieczeństwa narodowego ma na celu odpowiednie przygotowanie i wykorzystanie sił oraz środków będących w dyspozycji państwa do przeciwdziałania zagrożeniom godzącym w przetrwanie narodu i państwa, integralność terytorialną, niezależność polityczną i suwerenność, sprawne funkcjonowanie instytucji państwa oraz rozwój społeczno-gospodarczy. Jest systemem obejmującym zarówno elementy bezpieczeństwa zewnętrznego, jak i wewnętrznego, ukierunkowanym na zapewnienie bezpieczeństwa narodowego w powiązaniu z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju⁷.

Zmiana systemu politycznego w Polsce w 1989 roku wpłynęła na wcześniejsze relacje Polski z NATO i jego państwami członkowskimi. Zwłaszcza po lutym 1991 roku, kiedy nastąpiło rozwiązanie Układu Warszawskiego, dotychczasowe sporadyczne kontakty zostały wzmocnione, jednocześnie wpływa to na zmiany w sytuacji dotyczącej bezpieczeństwa.

Nic też nie stało już na przeszkodzie, aby rozszerzano i rozwijano współpracę w obszarze działalności wojskowej. Reorientacja polityki zagranicznej Polski, wyrażająca się m.in. gotowością przystąpienia do zachodnich struktur gospodarczych oraz systemu bezpieczeństwa, zapoczątkowała też rozwój wszechstronnej współpracy z Unią Europejską, Sojuszem Północnoatlantyckim, Unią Zachodnioeuropejską i innymi instytucjami świata zachodniego. Zakres i formy współdziałania Polski z NATO wyznaczała najpierw powołana w tym celu Rada Współpracy Północnoatlantyckiej (NACC)⁸. Polska formułując założenia polityki bezpieczeństwa i strategii obronnej, stwierdziła, że jednym z priorytetowych celów naszego kraju jest wstąpienie w latach dziewięćdziesiątych do struktury NATO i jego europejskiego filaru – Unii Zachodnioeuropejskiej. Organizacje te były wszak ważnym elementem systemu bezpieczeństwa zbiorowego Europy Zachodniej, z którą „odrodzona” Polska coraz silniej się identyfikowała.

Stany Zjednoczone oraz ich piętnastu sojuszników z Paktu przychylnie spoglądały na dążenia krajów Europy Środkowej i Wschodniej do zwiększenia współpracy z NATO. Opracowały zatem, a następnie 10 stycznia 1994 roku zaakceptowały,

⁶ Por. *ibidem*, s. 316-318.

⁷ *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 9 kwietnia 2013 r.*, s. 13.

⁸ Por. interklasa.pl – praca poglądowa *Udział Polaków w misjach ONZ i NATO*.

program współdziałania, znany jako Partnerstwo dla Pokoju. Program ten, będąc wyrazem powszechnego przekonania, że stabilizację i bezpieczeństwo na obszarze euroatlantyckim można osiągnąć tylko przez polityczną i wojskową kolaborację, sformułował kryteria i zasady, na jakich ma się ona odbywać. Premier RP zaakceptował je już 2 lutego 1994 roku. Polska, jako pierwszy z krajów Europy Środkowowschodniej, złożyła 25 kwietnia 1994 roku w Brukseli konkretne propozycje współpracy. Po wspólnych negocjacjach ekspertów, już w lipcu gotowy był indywidualny program partnerstwa pomiędzy Rzeczpospolitą Polską i NATO. Był to również pierwszy tego typu dokument dotyczący kraju aspirującego do członkostwa w NATO. W tym zasadniczym dla Polski i NATO dokumencie nt. rozwijania partnerskiego współdziałania wymieniono jego cel – członkostwo Polski w Sojuszu i włączenie całych sił operacyjnych do zintegrowanej struktury militarnej NATO. Wyszczególniono w nim także wspólne przedsięwzięcia na tej drodze. Już w 1994, w Kwaterze Głównej Połączonych Sił Zbrojnych NATO w Europie (w Mons), otwarta została polska misja łącznikowa koordynująca realizację wspólnych przedsięwzięć odbywających się w Polsce i w krajach partnerskich NATO⁹.

Kluczowym problemem międzynarodowym od ponad 50 lat jest sprawa utrzymania pokoju i bezpieczeństwa na świecie. Wbrew powszechnym oczekiwaniom II wojna światowa nie stała się pod tym względem wydarzeniem przełomowym. W tej sytuacji konieczność zapobiegania konfliktom zbrojnym i zapewnienia bezpiecznego rozwoju państw legła u podstaw powołania wielu międzynarodowych organizacji z ONZ i OBWE na czele. Mogą one realizować misje i operacje pokojowe, będące jednym z ich zasadniczych zadań, wyłącznie poprzez swoje kraje członkowskie. Polska – jako członek-założyciel obu tych organizacji – już od ponad 40 lat aktywnie uczestniczy w międzynarodowych wysiłkach zmierzających do przywracania i utrzymywania pokoju w różnych częściach świata. Nasz wkład do tego dzieła wyraża się udziałem kilkunastu tysięcy polskich wojskowych i dyplomatów w misjach oraz operacjach prowadzonych pod auspicjami międzynarodowych organizacji, głównie ONZ i OBWE. Ponadto przedstawiciele Polski wchodzili w skład siedmiu międzynarodowych komisji o charakterze rozjemczym lub nadzorujących przestrzeganie postanowień pokojowych, powoływanych na zasadach współpracy bilateralnej. Udział w pracach owych komisji wynikał nierzadko z zaproszenia wystosowanego przez jedną ze stron konfliktu. W odpowiedzi na apel społeczności międzynarodowej i na podstawie decyzji rządu RP, polscy żołnierze wchodzili także w skład wielonarodowych sił zbrojnych, działających w rejonie Zatoki Perskiej podczas operacji Pustynna burza (1990-1991), a od stycznia 1996 r. polski batalion w sile prawie 700 żołnierzy wykonuje zadania w ramach misji pokojowej wojsk NATO w Bośni. Polacy uczestniczyli w tego rodzaju misjach i operacjach jako obserwatorzy

⁹ Por. *ibidem*.

i inspektorzy, a także służąc w zwartych jednostkach logistycznych i operacyjnych, kontyngentach policyjnych i medycznych oraz jako cywilny personel polityczny misji¹⁰. Ogółem od 1953 roku Polacy brali udział w około trzydziestu misjach pokojowych wojennych i stabilizacyjnych na niemal wszystkich kontynentach, w najodleglejszych i często egzotycznych regionach świata jak: Korea, Afganistan, Namibia, Czad, Egipt, Syria, Kuwejt, Irak, była Jugosławia, Bośnia i Hercegowina, Kambodża, Macedonia, Czarnogóra oraz Liban. Wypełniając swoje mandatowe zadania, przynosili tam nadzieję na pokój, przybliżali rozwiązanie krwawych konfliktów zbrojnych, a zarazem poświadczali przywiązanie Polski do idei pokojowego rozstrzygnięcia wszelkich sporów międzynarodowych¹¹.

Specyficzną, a zarazem zaszczytną formą w kontynuacji funkcji zewnętrznej polskich Sił Zbrojnych jest udział żołnierzy Wojska Polskiego w utrwalaniu bezpieczeństwa zbiorowego i utrzymywaniu pokoju w ramach międzynarodowych operacji pokojowych podejmowanych przez Organizację Narodów Zjednoczonych. Prowadzone przez ONZ operacje pokojowe mają bowiem na celu ograniczenie konfliktu zbrojnego i rozdzielenie walczących stron. Dla przeprowadzenia operacji pokojowych Organizacja Narodów Zjednoczonych powołuje Doraźne Siły Zbrojne ONZ, które określane są również jako „Tymczasowe Siły Zbrojne” lub „Siły Pokojowe ONZ”. Zasady powołania i stosowania Sił Pokojowych wykształciły się w drodze praktyki stosowanej przez ONZ, w której czynnie uczestniczyła Polska. Uwzględnia się w nich cztery główne postanowienia:

- 1) Doraźne Siły Zbrojne tworzy się z kontyngentów wojsk dostarczonych dobrowolnie przez państwa członkowskie Organizacji Narodów Zjednoczonych – przy czym w zasadzie ONZ nie korzysta z wojsk wielkich mocarstw.
- 2) Operacje pokojowe mogą być przeprowadzane tylko za zgodą stron.
- 3) Operacje pokojowe nie mogą polegać na zastosowaniu przemocy, zaś Siły Zbrojne ONZ muszą przy wykonywaniu misji ściśle przestrzegać zasady neutralności.
- 4) Operacje pokojowe prowadzi Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych pod nadzorem Rady Bezpieczeństwa. Stosownie do 340 Rezolucji Rady Bezpieczeństwa, Siły Zbrojne ONZ wypełniają tylko misję pokojową. Przewiduje się dla nich następujące rodzaje operacji pokojowych: obserwacja warunków po jednej lub po obu stronach granicy; ustalanie faktów i obserwacja wypadków faktycznej lub rzekomej interwencji z zewnątrz w wewnętrzne sprawy państw; obserwacja i nadzorowanie linii wstrzymania ognia; misje mediacji i pojednania; misje wyjaśniające stan faktyczny w drodze śledztwa i poprzez obserwację; pomoc państwu w utrzymywaniu prawa

¹⁰ Por. *ibidem*.

¹¹ Por. *interklasa.pl* – praca pogładowa *Udział Polaków w misjach ONZ i NATO*.

i porządku udzielona na wniosek tego państwa i na terytorium znajdującym się pod jego jurysdykcją¹².

Ponadto, w toku operacji pokojowej, Doraźne Siły Zbrojne Organizacji Narodów Zjednoczonych mogą wykonywać zadania takie jak: czasowe administrowanie, a nawet okupowanie jakiegoś terytorium; ochrona miejsc i urządzeń międzynarodowych; patrolowanie stref granicznych i linii wstrzymania ognia; nadzorowanie plebiscytów i wykonania postanowień rozejmowych; zabezpieczenie określonego statusu stref zdemilitaryzowanych oddanych pod kontrolę ONZ; wykonywanie innych zadań, niemających charakteru sankcji zleczanych mandatem organu, który je powołał¹³.

Udział Polskich Sił Zbrojnych w działaniach międzynarodowych oraz w zadaniach związanych z dążeniem do stabilizacji i hamowania konfliktów zbrojnych na terenach okupowanych znacznie przyczynia się do poprawy jakości życia i bezpieczeństwa. W rejonach gdzie niezbędne jest zapewnienie ochrony wartości takich jak suwerenność, niepodległość polityczna, integralność terytorialna oraz prawidłowy rozwój ekonomiczny, polskie wojsko odgrywa znaczącą rolę i wykorzystuje ogromne doświadczenie żołnierzy oraz nowoczesny specjalistyczny sprzęt.

Wszelkie działania, tym bardziej dotyczące sił zbrojnych oraz areny międzynarodowej, muszą odbywać się w majestacie prawa. Do podstawowych aktów prawnych dotyczących użycia Sił Zbrojnych RP w operacjach poza granicami kraju należą:

- Konstytucja RP;
- Ustawa z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 2003 Nr 179, poz. 1750 z póź. zmianami);
- Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych RP poza granicami państwa (Dz.U. z 1998 Nr 162, poz. 1117 oraz z 2004 Nr 210, poz. 2135);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 maja 2004 r. w sprawie pełnienia zawodowej służby wojskowej poza granicami państwa (Dz. U. z 2004 Nr 140, poz. 1479);
- Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 16 czerwca 2004 r. w sprawie należności pieniężnych żołnierzy zawodowych pełniących służbę poza granicami państwa (Dz.U. z 2004 Nr 162, poz. 1698);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1999 r. w sprawie należności pieniężnych i świadczeń otrzymywanych przez żołnierzy wyznaczonych do pełnienia służby poza granicami państwa i pracowników wojska zatrudnionych w jednostkach wojskowych wykonujących zadania poza granicami państwa (Dz.U. z 1999 Nr 110, poz. 1257 z póź. zmianami);

¹² Por. *ibidem*.

¹³ Por. *ibidem*.

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie szczegółowych uprawnień i obowiązków żołnierzy niezawodowych pełniących służbę poza granicami państwa (Dz.U. z 1993 Nr 16, poz. 150);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu finansowania, przygotowania i działania jednostek wojskowych poza granicami państwa (Dz.U. z 1999 Nr 64, poz. 732);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 października 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad zatrudniania pracowników w jednostkach wojskowych przewidzianych do użycia lub pobytu poza granicami państwa (Dz.U. z 1999 Nr 80, poz. 906);
- Decyzja Nr 169/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 2 czerwca 2005 r. w sprawie podziału kompetencji w zakresie przygotowania, kierowania i wycofania polskich kontyngentów wojskowych polskich jednostek wojskowych w misjach pokojowych i siłach wielonarodowych, a także kierowania żołnierzy zawodowych do pełnienia służby poza granicami państwa w kwaterach głównych, dowództwach i sztabach misji pokojowych i sił wielonarodowych oraz jako obserwatorów wojskowych i osoby o statusie obserwatora wojskowego w misjach pokojowych (Dz.Ur. MON z 2005 Nr 21, poz. 270)¹⁴.

Wskazując na tendencje rozwojowe międzynarodowych operacji pokojowych, należy przewidywać, że będą one stanowiły trwały element polityki międzynarodowej. Udział Polski w tym procesie ma długie tradycje: począwszy od polskich kontyngentów w Międzynarodowych Komisjach Kontroli i Nadzoru – w Korei od 1953 roku; Wietnamie (1954-1975); Kambodży (1954-1969), po udział w operacjach polskich UNDOF (na wzgórzach Golan), gdzie brało udział łącznie 5429 żołnierzy WP, czy udział kadry zawodowej w operacjach pokojowych OBWE w charakterze obserwatorów i doradców oraz operacji pokojowych NATO – IFOR (Bośnia i Hercegowina) w 1996 roku oraz SFOR (Bośnia i Hercegowina) od 1997 roku¹⁵. Rozszerzał się będzie również praktyczny wymiar współpracy NATO z państwami partnerskimi, w tym i Wojskiem Polskim, w formie ćwiczeń przygotowujących do współdziałania w przyszłych operacjach pokojowych. W latach 1994-1996 zwiększyła się zarówno liczba, jak i skala tych ćwiczeń. W 1994 roku rozpoczęto od organizowania raczej propagandowych ćwiczeń na szczeblu pododdziałów. W roku 1995 ponad połowa ćwiczeń zorganizowana była już na szczeblu brygady (głównie ćwiczenia dowódczo-sztabowe). Liczba tych ćwiczeń zwiększyła się w roku 1996, a w roku 1997 zaplanowano organizację pierwszych ćwiczeń tego typu na szczeblu korpusu. Polska

¹⁴ Por. W. Horyń, *Współczesne zagrożenia międzynarodowego bezpieczeństwa. Udział wojska polskiego w misjach poza granicami kraju*, MON Warszawa 2008, s. 14.

¹⁵ Por. K. Korzeniewski, *Udział żołnierzy Wojska Polskiego w misjach pokojowych i stabilizacyjnych organizacji międzynarodowych*, Infodruk, Gdynia 2006.

bierze w nich aktywny udział. W samym tylko 1996 roku przedstawiciele Polski (pododdziały, oficerowie i grupy operacyjne sztabów, batalionów i brygad) uczestniczyli w ponad trzydziestu ćwiczeniach tego typu. Jakościowy i ilościowy rozwój wydarzeń międzynarodowych, w tym rozwój operacji pokojowych, jaki następuje w ostatnich latach, sprawia, że operacje te mogą być organizowane nie tylko przez Organizację Narodów Zjednoczonych, lecz także przez inne podmioty prawa międzynarodowego (co przewiduje Karta Narodów Zjednoczonych)¹⁶.

Obecnie trwające i zakańczane misje oraz misje zadaniowe Wojsko Polskie posiada poza granicami kraju (PKW) w: Czadzie (EUFOR), Iraku, Afganistanie, Syrii (UNDOF), Libanie (UNIFIL), KFOR.

Udział polskich żołnierzy w misjach pokojowych ma bardzo duże znaczenie. Polska jest postrzegana jako kraj zaangażowany w utrzymywanie pokoju na świecie. Poprzez udział w misjach pokojowych wzrasta prestiż Polski. Także wywiązywanie się z zadań w ramach NATO oraz Unii Europejskiej wymusza uczestnictwo Sił Zbrojnych RP poza granicami kraju. Biorąc pod uwagę nowe rodzaje zadań realizowanych przez siły zbrojne, nieodzowne staje się wysyłanie polskich żołnierzy za granicę¹⁷.

Rezultaty polskiej obecności wojskowej w Iraku należy ocenić pozytywnie. Zawdzięczamy to dobremu przygotowaniu misji, profesjonalizmowi żołnierzy oraz względnie przychylnemu nastawieniu Irakijczyków do naszego zaangażowania w procesy transformacji ich państwa. Od początku obecności w Iraku kluczowym zadaniem Wielonarodowej Dywizji Centrum-Południe było udzielanie irackiemu społeczeństwu pomocy w zakresie odbudowy i rozwoju cywilnej infrastruktury, ochrony dóbr kultury oraz prowadzenie i wspieranie akcji humanitarnych. Zaangażowanie w Iraku umocniło wizerunek Polski jako odpowiedzialnego członka wspólnoty międzynarodowej. Utrwaliło również pozycję Polski w NATO, jako wiarygodnego sojusznika w koalicji antyterrorystycznej, państwa aktywnego, skutecznego politycznie i wojskowo w rozwiązywaniu konfliktów globalnych. Doświadczenia wyniesione z misji irackiej przyczyniają się do przyspieszenia modernizacji polskich sił zbrojnych, dostosowując ich funkcjonowanie do nowych wyzwań bezpieczeństwa.

W ramach działalności operacyjnej PKW KFOR realizuje zadania polegające na monitorowaniu przestrzegania porozumień i traktatów międzynarodowych w celu stworzenia warunków dla bezpiecznej egzystencji oraz normalizacji sytuacji w rejonie odpowiedzialności. Główny wysiłek PKW skupiony jest na przeciwdziałaniu zorganizowanej przestępczości, przemytowi, korupcji oraz na wspieraniu władz lokalnych i organów porządkowych w utrzymywaniu porządku i bezpieczeństwa. Najważniejszym zadaniem Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Kosowie jest stworzenie i utrzymanie warunków umożliwiających bezpieczne funkcjonowanie

¹⁶ Por. *ibidem*.

¹⁷ Por. W. Horyń, *Współczesne zagrożenia międzynarodowego bezpieczeństwa. Udział wojska polskiego w misjach poza granicami kraju*, MON, Warszawa 2008, s. 10.

mieszkańców Kosowa w miejscu ich zamieszkania oraz zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Żołnierze XXV zmiany PKW KFOR każdego dnia realizują zadania na wysokim poziomie, zyskując uznanie w oczach żołnierzy innych armii. Na każdym kroku udowadniają, że są bardzo dobrze przygotowani do pełnienia służby poza granicami kraju¹⁸. KW EUFOR/MTT: Polski Kontyngent Wojskowego EUFOR/MTT w Bośni i Hercegowinie to blisko 50 żołnierzy. Trzon pierwszej zmiany stanowili żołnierze 2. Brygady Zmechanizowanej Legionów ze Złocieńca, a dowódcą PKW był ppłk Dariusz Pałaczyński. Drugą zmianą PKW EUFOR/MTT dowodził z kolei ppłk Jacek Chamera. Trzecią zmianą PKW EUFOR/MTT dowodził ppłk Jacek Zienkowicz, a żołnierzy wystawiła 2. Brygada Zmechanizowana Legionów. Do głównych zadań Polskiego Kontyngentu Wojskowego należy:

- szkolenie i budowa zdolności wojskowych Sił Zbrojnych Bośni i Hercegowiny,
- monitorowanie sytuacji bezpieczeństwa,
- współpraca z przedstawicielami władz samorządowych, instytucji publicznych i organizacji pozarządowych w strefie odpowiedzialności¹⁹.

Operacja stabilizacyjna w Afganistanie stanowi dla Sił Zbrojnych RP jedno z największych wyzwań wojskowych ostatnich lat. Misja realizowana jest w warunkach, które pod względem kulturowym, cywilizacyjnym i klimatycznym całkowicie odbiegają od realiów europejskich²⁰. Wojsko Polskie zostało zaproszone do udziału w Międzynarodowych Siłach Wspierania Bezpieczeństwa w Afganistanie, które zostały ustanowione bezpośrednio po zakończeniu walk. W odpowiedzi w marcu 2002 r. skierowano w rejon misji trzustuosobową grupę żołnierzy. W kolejnych latach zwiększono liczbę biorących udział w kontyngencie żołnierzy do 1200. Główne zadania, na jakich skoncentrowane były Siły Zbrojne, to wprowadzenie stabilizacji w Afganistanie oraz niesienie pomocy w budowie demokratycznego sposobu sprawowania władzy, utrwalanie struktur administracji państwowej oraz stworzenie warunków do efektywnego jej funkcjonowania²¹.

Wyłaniająca się różnorodność zadań powoduje, że szczególnego znaczenia nabrały dobór oraz kwalifikacje kadry i żołnierzy, jak również ich odpowiednie przygotowanie. W selekcji kadry i żołnierzy Wojska Polskiego do udziału w misjach i operacjach pokojowych ONZ należy się kierować kryteriami jakościowymi w dyscyplinie, wyszkoleniu ogólnowojskowym, specjalistycznym i fizycznym.

Dziś już nie wystarcza sama chęć udziału w misjach zagranicznych. Przy doborze żołnierzy do zadań związanych z działaniami poza granicami Polski przeważać

¹⁸ Serwis informacyjny – www.do.wp.mil.pl/strona.php, s. 21.

¹⁹ Por. *ibidem*.

²⁰ Por. *ibidem*.

²¹ Por. K. Klupa, *Sprawozdanie z działalności Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Islamskim Państwie Afganistanu*, Bagram 2004, s. 14-15.

powinno kryterium wyszkolenia specjalistycznego ze znajomością elementów prawa międzynarodowego, a także języka. Doświadczeni dowódcy pełniący służbę w pokojowych misjach Organizacji Narodów Zjednoczonych podkreślają mocno specyficzny, trudny charakter tego rodzaju operacji, zwracając zarazem uwagę na ich dużą rangę polityczną i militarną. Misje stabilizacyjne i pokojowe są istotne bowiem przede wszystkim ze względu na potrzebę utrzymania bezpieczeństwa międzynarodowego, którego przejawem jest powszechny brak konfliktów. Jednocześnie mają wymiar indywidualny, wyrażany odczuciami i potrzebami żołnierzy uczestniczących w tego rodzaju działaniach militarnych. Dla nich ważna jest również akceptacja i zainteresowanie władz państwowych oraz najwyższych przełożonych wojskowych.

Udział naszych żołnierzy w operacjach poza granicami kraju poniekąd powinien zapewnić ochronę państwa przed zagrożeniem zewnętrznego ataku. We współczesnych warunkach geopolitycznych praktycznie nie występuje racjonalne zagrożenie ataku na kraj członkowski Unii Europejskiej i NATO. Jednak imperialista naraziłby się tym samym na odwet i ostre sankcje. Poza tym Polskę wiązą z sąsiadami interesy ekonomiczne, a partnerzy w handlu przynoszącym zyski obu stronom nie mają w zwyczaju strzelać do siebie. Atak na Polskę byłby więc jednocześnie szaleństwem i głupotą²². Udział Wojska Polskiego w zagranicznych misjach wojskowych przyniósł Polsce wiele korzyści, ale też liczne koszty i rozczarowania. Misje tego typu dają współcześnie największe możliwości zaprezentowania sojuszniczej przydatności Wojska Polskiego. Udział w nich jest potrzebą chwili, a wszystko wskazuje na to, że ta chwila będzie trwała jeszcze przez wiele lat. Długotrwały i intensywny wysiłek jest najlepiej dostrzegalny i w największym stopniu służy umacnianiu pozycji Polski na świecie. Ze względu na znaczenie tego typu misji, mają one największy wpływ na utrzymywanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, pozytywnie oddziałując też na porządek międzynarodowy.

Z perspektywy dwudziestu lat zaangażowania polskich żołnierzy i oficerów w różnorodne operacje zagraniczne można dostrzec zarówno osiągnięcia, jak i błędy oraz problemy, jakie napotykali oni podczas wykonywania swych obowiązków. Na błędach powinno się uczyć, a uzyskane doświadczenie może pozwolić na pewne uogólnienia i na uniknięcie niepowodzeń w przeszłości. Misje, w których brali udział Polacy, bardzo się od siebie różniły. Na tej podstawie można pokusić się o stworzenie pewnej typologii misji i zastanowić się, które z nich najlepiej służą realizacji polskich interesów. Patrząc z innej strony, umacnianie sojuszu z mocarstwami mającymi wspólną politykę zbrojeniową nie zwiększa bezpieczeństwa Polski, lecz może nam przysporzyć nowych wrogów. Są wśród nich liczni przeciwnicy agresywnej polityki między innymi Stanów Zjednoczonych, nie zawsze działających zgodnie z prawem

²² Por. M. Augustyn, *Amerykańskie wyrzutnie raketowe w Polsce: zagrożenia i korzyści. Tarcza antyrakietowa bez tajemnic*, <http://tarcza-antyrakietowa.wikidot.com/info:straty-korzysci> (dostęp 14.10.2010 r.).

międzynarodowym i dbających o swoje interesy pod pozorem „walki z terroryzmem”. Patrząc na stronę wschodnią, już narastają obawy – prezydent Rosji w mocnych słowach wyraził sprzeciw wobec rozmieszczenia w Europie elementów amerykańskiego systemu antyrakietowego, ostrzegając przed nowym wyścigiem zbrojeń i jednobiegowym łaodem światowym, w którym rolę żandarma będzie pełnił USA. Zgoda na umieszczenie wyrzutni w Polsce pociągnie więc za sobą ochłodzenie i tak nie najlepszych stosunków z Rosją.

Pogorszenie relacji z naszym wschodnim sąsiadem może przełożyć się na problemy ze zbytym polskich towarów na rosyjskim rynku. Tego rodzaju działania mogą się nasilić po zainstalowaniu wyrzutni. Rosja z całą pewnością mogłaby też czasowo ograniczyć dostawy surowców energetycznych lub podnieść ich ceny, co ma niebagatelne znaczenie w sytuacji całkowitego uzależnienia Polski od rosyjskiego gazu²³. Biorąc to pod uwagę, aspekty działania idące w kierunku polityki zbrojeniowej dostosowanej do wymogów państw spoza NATO mogą nie wpłynąć korzystnie na politykę gospodarczą w kraju.

Analizując zaangażowanie Polski w zagraniczne misje wojskowe, można stwierdzić, że ma ono służyć przede wszystkim udowodnieniu sojuszniczej przydatności Polski i gwarantować tym samym lojalność sojuszników w chwili zagrożenia. Ma również zapewniać umacnianie pozycji Polski w świecie, międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz stabilności porządku międzynarodowego, stymulować modernizację Wojska Polskiego oraz korzystnie wpływać na polską gospodarkę. Naszymi działaniami żywo zainteresowane są takie podmioty jak ONZ, Unia Europejska, NATO i Stany Zjednoczone. Debata publiczna towarzysząca w Polsce podejmowaniu decyzji o zaangażowaniu militarnym za granicą nie jest szczególnie intensywna. Jednocześnie jednak w ostatnich latach wzrosła w kręgach decyzyjnych świadomość wagi zagadnienia i konieczności określenia pewnych zasad zaangażowania, czego efektem było opublikowanie w styczniu 2009 roku *Strategii udziału Sił Zbrojnych w operacjach międzynarodowych*, określającej pewne ogólne kwestie, które powinny być brane pod uwagę przy podejmowaniu odpowiednich decyzji²⁴.

Innymi interesami bezpieczeństwa narodowego, realizowanymi przez udział w zagranicznych misjach wojskowych, są: wzmacnianie pozycji Polski w świecie – podkreślanie za pomocą aktywnej postawy podmiotowości Polski w stosunkach międzynarodowych, budowanie prestiżu państwa oraz rozszerzanie naszych interesów; przyczynianie się do umacniania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa – w myśl dominującej współcześnie koncepcji bezpieczeństwa nawet odległe zagrożenia należy zwalczać w celu niedopuszczenia do ich materializacji na własnym

²³ Por. ibidem.

²⁴ Por. H. Świątek, *Ukierunkować wysiłek. Model zaangażowania Rzeczypospolitej Polskiej w zagraniczne misje wojskowe*, Warszawa 2011.

terytorium; oraz wzmacnianie prawnych i organizacyjnych podstaw porządku międzynarodowego – utrwalanie istniejącego ładu prawnego leży w interesie Polski jako państwa niebędącego mocarstwem – wszak prawo międzynarodowe ma za zadanie przede wszystkim chronić słabszych; w oczywistym interesie Polski leży też wzmacnianie takich instytucji międzynarodowych jak ONZ, NATO i UE²⁵.

Udział w zagranicznych misjach wojskowych ma korzystny wpływ na modernizację Sił Zbrojnych RP – stymuluje przyspieszone działania w tym zakresie oraz pozwala na zdobycie nieocenionego doświadczenia polowego przez polskich żołnierzy i oficerów, którzy stają się trzonem coraz nowocześniejszej polskiej armii. Przez udział w misjach starano się również osiągać korzyści natury ekonomicznej. Różnorodne doświadczenia zdobyte podczas ostatnich dwudziestu lat wskazują, że różne typy misji w różnym stopniu służą realizacji tych interesów.

Można zastanowić się nad dokonaniem wyboru między misjami wojenno-pokojowymi, stabilizacyjnymi, pierwszego uderzenia i określić właściwy model, dzięki któremu interesy i bezpieczeństwo państwa nie ucierpią. Brak decyzji w tej mierze i pozwolenie na kontynuację obecnych trendów prowadzi do polityki przypadkowej, nieprzewidywalnej dla partnerów i niezrozumiałej dla własnego społeczeństwa, niepozwalającej w rezultacie na realizację interesu narodowego – udowadnianie sojuszniczej przydatności, umacnianie pozycji Polski w świecie, umacnianie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa i podstaw porządku międzynarodowego, stymulowanie modernizacji Wojska Polskiego oraz ewentualne osiągnięcie korzyści ekonomicznych.

Bezczelowe wydaje się również wycofanie się Polski z jakiegokolwiek zagranicznej aktywności wojskowej, gdyż w imię krótkotrwałych korzyści politycznych czy ekonomicznych pozbawilibyśmy się długofalowych, strategicznych korzyści, istotnych z punktu widzenia polityki bezpieczeństwa państwa²⁶.

Na podstawie dotychczasowych doświadczeń można wyróżnić trzy możliwe modele militarne zaangażowania Polski w świecie – koncentrację na klasycznych misjach pokojowych (misje typu była Jugosławia, Liban, Czad), koncentrację na misjach pierwszego uderzenia (misje typu Irak 2003) oraz koncentrację na misjach stabilizacyjno-wojennych (misje typu Irak 2003-2008 i Afganistan)²⁷.

Biorąc pod uwagę wszystkie aspekty, głównym powodem dokonania wyboru jednej z opcji jest stopień realizacji polskiego interesu narodowego. Poza tym podstawowym kryterium, jakie powinno się brać pod uwagę, są interesy naszych kluczowych partnerów – NATO, Unii Europejskiej, Stanów Zjednoczonych i ONZ.

²⁵ Por. *ibidem*.

²⁶ Por. *ibidem*.

²⁷ Por. *Strategia udziału Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w operacjach międzynarodowych*, styczeń 2009, tekst dostępny pod adresem: www.koziej.pl/files/Strategia_misji.doc.

W związku z tym należy stwierdzić, że wybór koncentracji na klasycznych misjach pokojowych nie jest już współcześnie zasadny, nie pozwala na realizację kluczowych interesów narodowych, a wysiłek ponoszony w tym zakresie nie jest odpowiednio doceniany przez partnerów. Opcja druga skoncentrowana jest na misjach pierwszego uderzenia, pozwalających na silne zaangażowanie w politykę międzynarodową przy jednoczesnym niewielkim ponoszonym koszcie materialnym. Wybór ten jest jednak nieracjonalny, gdyż wiąże się ze zbyt wielkimi kosztami ubocznymi i w efekcie nie służy realizacji polskiego interesu narodowego i byłby źle przyjęty przez większość kluczowych partnerów. Rozpatrując opcje misji stabilizacyjno-wojennych zauważyć można, że pozwalają w największym stopniu udowodnić sojuszniczą przydatność Polski oraz wzmocnić jej pozycję w świecie, jak również stymulować modernizację Polskich Sił Zbrojnych. Możemy stwierdzić, że misje tego typu mogą mieć największe znaczenie z punktu widzenia międzynarodowego pokoju, bezpieczeństwa i stabilności porządku międzynarodowego, spotkałyby się zatem z aprobatą partnerów.

LITERATURA:

1. M. AUGUSTYN, *Amerykańskie wyrzutnie raketowe w Polsce: zagrożenia i korzyści. Tarcza antyrakietowa bez tajemnic*, <http://tarczaantyrakietowa.wikidot.com/info:straty-korzysci> (dostęp 14.10.2010 r.).
2. W. FEHLER, *Bezpieczeństwo wewnętrzne w zintegrowanym systemie bezpieczeństwa państwa*, „Studia Bezpieczeństwa Narodowego”, WAT, Warszawa 2011.
3. W. HORYŃ, *Współczesne zagrożenia międzynarodowego bezpieczeństwa. Udział wojska polskiego w misjach poza granicami kraju*, MON, Warszawa 2008, s. 14.
4. interklasa.pl – praca pogładowa *Udział Polaków w misjach ONZ i NATO*.
5. W. KITLER, *Bezpieczeństwo Narodowe RP*, „Studia Bezpieczeństwa Narodowego”, Z. Trejnis (red.), WAT, Warszawa 2011.
6. K. KLUPA, *Sprawozdanie z działalności Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Islamskim Państwie Afganistanu*, Bagram 2004, s. 14-15.
7. K. KORZENIEWSKI, *Udział żołnierzy Wojska Polskiego w misjach pokojowych i stabilizacyjnych organizacji międzynarodowych*, Infodruk, Gdynia 2006.
8. Serwis informacyjny – www.do.wp.mil.pl/strona.php, s. 21.
9. *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 9 kwietnia 2013 r.*, s. 13.
10. *Strategia udziału Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w operacjach międzynarodowych*, styczeń 2009, tekst dostępny pod adresem: www.koziej.pl/files/Strategia_misji.doc.
11. H. ŚWIĘTEK, *Ukierunkować wysiłek. Model zaangażowania Rzeczypospolitej Polskiej w zagraniczne misje wojskowe*, Warszawa 2011.

CONDITIONS OF POLAND'S DEFENSE POLICY WITH INVOLVEMENT OF THE POLISH ARMY IN FOREIGN MISSIONS

Abstract. The article presents the basic conditions of state security and guidelines arising from the national defense concept and Polish military involvement in various contingents and foreign missions. Showing the different types and the importance of each of the foreign missions, the benefits, costs of participation and legal conditions were assessed and analyzed. All those aspects are important in terms of conducted activities having an impact on the functioning of a complex system of national security. One such factor is the improvement in soldier training through participation in peacekeeping and stabilizing missions, reaching professional level highly appreciated by other co-operating NATO countries. Well conducted national security policy leads to long-term economic benefits and strengthens international ties in key areas of national interests at the military and economic levels.